SOVE preek 12 mei 2012, Genesis 8 en 9; Bernadette van Litsenburg

Mensen van het Verbond,

Nieuwe schepping, nieuwe mensheid: dat is de titel van deze viering. De schepping, daarover lezen we in het eerste hoofdstuk van Genesis. Daar staat na ieder onderdeel van de schepping: 'De Naam zag: het was goed. Zes keer achter elkaar en na de schepping van de mens, aan het einde van de hele schepping, staat er zelfs: 'De Naam zag alles wat hij had gemaakt: het was goed, meer dan goed.'
En dan hebben we het vandaag over de nieuwe schepping, de nieuwe mensheid. Waarom dan toch? Het was toch goed, meer dan goed?
Het was dus niet zo goed als de Eeuwige het bedoeld had, niet zo goed als op het eerste gezicht leek.

Het is misschien wel aardig om u te vertellen van enkele studenten van de masteropleiding tot vernieuwend leider. Daarover stond vorige week een artikel in de krant met de kop: 'wereld veranderen valt tegen'. Het lag nog op mijn bureau toen ik over deze overweging aan het nadenken was. Er wordt ook een beeld gegeven van zo'n vernieuwende leider. Ik citeer: 'een sterke leider houdt zijn doel ook bij tegenslag voor ogen. Frustratie deert hem niet, hij blijft in zijn verhaal geloven, maar blijft tegelijkertijd realistisch. Doet zich een kans voor, dan grijpt hij die, ook al betekent dit dat hij zijn plan moet bijstellen'.

Met dit beeld wil ik met u eens kijken naar wat de Eeuwige hier in het zondvloedverhaal doet.
Wat is de situatie? De schepping gaat zijn weg en dat gaat niet zoals de Eeuwige verwacht heeft. Al in het vierde hoofdstuk slaat Kaïn de schedel van zijn broer in. Er vloeit bloed en daarna raakt de aarde in een geweldsspiraal en zoals geschreven staat in hoofdstuk 7: de Schepper heeft er spijt van dat hij de schepselen gemaakt heeft. Frustratie dus en zoals het een goed leider betaamt: Hij blijft in zijn verhaal geloven en zoekt een weg om dat te verwezenlijken. En zie: de Eeuwige heeft in Noach iemand gevonden waar hij een nieuw begin mee kan maken: hij was de enige rechtvaardige van zijn tijd en de Eeuwige besluit dat er een einde moet komen aan alle vlees, want door hen is de aarde vol van geweld.
U kent het verhaal: met de grote vloed is er een einde gekomen aan alle vlees op Noach en zijn gezin en de dieren in de ark na. Het scheppingsplan is bijgesteld: er komt een nieuwe schepping en een nieuwe mensheid.

Maar de start moet anders dan bij de eerste schepping. Wat is er nieuw? Wat is er anders?

De Eeuwige is duidelijk minder naïef geworden. Hij heeft gezien dat het bloed vergieten oorzaak van alle geweld is geweest en daar stelt Hij nu paal en perk aan: De mens wordt alles in handen gelegd met één restrictie: hij heeft geen zeggenschap over het bloed, want bloed betekent leven en ziel en daar gaat alleen de Schepper over. Bloed mag niet gegeten worden en bloed mag al helemaal niet vergoten worden: de misdaad van de mensen vóór de vloed, want, en nu komt het meest cruciale stukje, 'naar het beeld van de Naam heeft Hij de mens gemaakt'.

Daar, lieve mensen, zit de crux: Ieder mens is geschapen naar het beeld van de Eeuwige en daarmee staat onmiddellijk onze grote opdracht: wij moeten met de andere mens omgaan zoals de Eeuwige dat doet: Hij ziet ieder mens als uniek en kostbaar. En nu is het aan óns om ook zo naar de ander te kijken. Dat is een wezenlijk ander uitgangspunt dan bij de eerste schepping. Daar ging het om de mens zelf als kroon op de schepping. De ander was niet bewust in beeld. De mens was op zichzelf en zijn eigen voortbestaan gericht en als iets hem in de weg stond, ruimde hij dat op en is veel gevallen ging dat met onrechtvaardigheid

en bloedvergieten gepaard. Nu staat de ander centraal; de ander die net zo uniek en kostbaar is als wijzelf zijn. De joodse filosoof Emanuel Levinas noemt dit 'het humanisme van de andere mens'.
Met deze nieuwe, op de ander ingestelde mens, gaat de Eeuwige een verbond aan. En zoals het bij een goed verbond gaat wordt er aan twee kanten iets verwacht, een verwachting waar beide partijen op aangesproken kunnen worden:

- **de mens moet beloven geen bloed meer te vergieten en zich te gedragen naar het beeld van de Naam**
- **de Eeuwige belooft van zijn kant, dat Hij nooit meer een vloed van water alle vlees zal laten verdelgen.**

Hierbij zijn twee opmerkelijke zaken:1: het verbond geldt niet alleen de mens, maar ook alle dieren.
2: De Eeuwige is de enige die spreekt, de enige die handelt. Dat is ongebruikelijk bij een verbond tussen twee partijen. Waarschijnlijk heeft de Eeuwige zijn grenzen volstrekt duidelijk willen aangeven. Zonder dat kan er geen nieuwe schepping zijn en dus ook geen nieuwe mensheid. Het zijn de condities waar we het mee te doen hebben.

Maar dat betekent ook dat de Eeuwige zelf veranderd is. Dat is ook voor ons wel een mooie start: wij zijn niet de enige die moeten veranderen: de Eeuwige geeft zelf het goede voorbeeld. Het allermooiste van dit hele verhaal vind ik, dat, ondanks de hele voorgeschiedenis, Hij aan ons toch het vertrouwen geeft, dat Hij erin gelooft, dat de mens in staat is zijn bondgenoot te zijn. Wij mogen écht opnieuw beginnen, sans racune. Kom daar bij de mens maar eens om. Dat moet dus anders.
Het is sans racune, maar niet zonder weten. Niet alleen de geschiedenis leert ons, dat het niet meevalt om een trouw bondgenoot te zijn, ook vandaag de dag laten wij ons vaak niet zien als geschapen naar het beeld van de Eeuwige. Dat we de boosheid en de teleurstelling van onze Schepper over ons afroepen is realiteit. Daar hoeven niet ingewikkeld over te doen. En ik zei het al: de Eeuwige is zijn naïviteit echt kwijtgeraakt. En ondanks dat belooft Hij nooit meer een vloed over de aarde te brengen: Ook al zijn er wolken, ook al zijn er regens: het zal nooit meer een alles verdelgende vloed zijn. De regenboog die dan aan de hemel staat is voor ons het teken dat Hij die belofte nooit zal vergeten. Als ik nog even terugkeer naar het beeld van een sterke, vernieuwende leider, dan kunnen we concluderen, dat de Eeuwige er al wel sinds mensenheugenis is, maar nog niets heeft ingeboet aan zijn kwaliteit van sterke en vernieuwende leider. Wellicht is de Bijbel toch een goed studieboek voor deze nieuwe masteropleiding, maar dat terzijde.

Ik vraag me wel af: wat is ons teken aan de Eeuwige, dat ook wij ons aan dat verbond zullen houden? Misschien kunnen we daar na afloop van deze viering en daarna met anderen eens over van gedachten wisselen.

In de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest